

Etelä-Suomen Vapaa-ajankalastajapiiri ry
Kirvuntie 22
02140 Espoo

Maa- ja metsätalousministeriö

LAUSUNTO ESITYKSESTÄ UUDEKSI KALASTUSLAIKSI

Etelä-Suomen Vapaa-ajankalastajapiiri ry lausuu esityksestä uudeksi kalastuslaiksi seuraavaa:

1. 65 vuotta täyttäneiden vapaa viehekalastusoikeus tulee säilyttää

Lakiesitykseen sisältyy esitys, jonka mukaan 65 vuotta täyttäneet joutuvat maksamaan kalastonhoitomaksun harjoittaessaan viehekalastusta. Aiemmin 65 vuotta täyttäneiden ei ole tarvinnut maksaa kalastuksenhoitomaksua eikä läänikohtaista viehelupaa.

Kalastuslakia valmistelleiden työryhmien julkistetuissa pöytäkirjoissa ei ole missään vaiheessa tuotu esiin, mistä tarve 65 vuotta täyttäneiden viehekalastuksen uuteen maksullisuuteen on syntynyt.

Tarve näyttää syntyneen lähes sattumanvaraisesti. Kalastuslain valmistelua ohjanneen työryhmän pöytäkirjassa 7.5.2010 on maininta ”Keskustelun päätteeksi puheenjohtaja (Pentti Lähteenoja MMM osastopäällikkö) totesi, että enemmistö tukee linjausta, jonka mukaan yli 65-vuotiaat tulisivat maksuvelvollisuuden piiriin”. Mitään äänestystä asiasta ei työryhmässä ole järjestetty, eivätkä pöytäkirjasta ilmene eriävät mielipiteet.

Rahoitusjaoston kokouspöytäkirjassa 18.6.2010 (puheenjohtaja MMM kalastusneuvos Eija Kirjavainen) on viimeisenä lauseena maininta ”Maksuvelvollisuus ulotetaan kaikkiin 18 vuotta täyttäneisiin.” Pöytäkirjan mukaan jaostolle on tuotu kaksi vaihtoehtoista mallia, jotka on ”valmisteltu kalastuslain kokonaisuudistushankkeen työryhmän linjausten perusteella.” ”Molemmissa malleissa maksuvelvollisuus koskee 18 vuotta täyttäneitä henkilöitä.” Pöytäkirjasta ei ilmene jaoston päätöksenteko asiassa.

Lakiesityksen yleisperusteluissa esitetty viittaus 65 vuotta täyttäneiden kalastajien eriarvoisuudesta on kestävä, kun otetaan huomioon, että 65 vuotta täyttäneet on yhteiskunnassa hyvin laajalti vapautettu erilaisista maksuista joko kokonaan tai osaksi. Toisaalta viittaaminen ikäryhmän eriarvoisuuteen vaatisi myös alle 18 vuotiaiden saattamista maksuvelvollisiksi.

Uuden lakiesityksen julkistamistilaisuudessa 4.12.2013 MMM:n esittelijät toivat esille mm., että ”Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma sisältää useita kalastuslain valmisteluun liittyviä linjauksia. Ehdotettava laki ottaa linjaukset huomioon.” Ko. hallituksen ohjelmassa todetaan, että ”Maksuttomia ja maksullisia yleiskalastusoikeuksia kehitetään ja laajennetaan kestäväällä tavalla vapaa-ajankalastusta laajojen kansalaispiirien luontoharrastuksena.” On vaikea nähdä, miten lakiesityksen mukaisen uuden maksun lisääminen 65 vuotta täyttäneille mahtuu Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmalinjauksiin.

2. Laajennetun kalastonhoitomaksun mielekkäys on aihetta arvioida uudelleen

Lakiesityksessä nykyistä kalastuksenhoitomaksua on laajennettu siten, että sen hintaa on nostettu 35 euroon vuodessa nykyisestä 22 eurosta, siihen sisältyy viehekalastuslupa, ja sen nimi muuttuu kalastonhoitomaksuksi. Esityksen mukaisesti nykyiset viehekalastuksen lääniluvat poistuvat.

Kalastonhoitomaksu on esitetystä muodostaan erikoinen, eikä se ole oikeudenmukainen kaikille kalastajille.

Koko maan kattava (pois lukien Ahvenanmaa) kalastonhoitomaksu on esityksen mukaisena pakollinen kaikille 18 vuotta täyttäneille. Kalastonhoitomaksu olisi viehekalastajien lisäksi pakollinen myös verkkokalastajille, katiskakalastajille, rysäkalastajille, tuulastajille ja sukelluskalastajille, sekä niille vetouistelijoille, jotka kalastavat yhtenäislupa-alueilla.

On erikoista, että esityksen mukaisesti em. kalastajaryhmät maksavat ensin koko maan kattavan viehekalastusmaksun, ja sen jälkeen erillisen luvan omasta kalastuksestaan. Em. kalastajaryhmät maksavat lakiesityksen mukaisesti kalastuksestaan kaksi erillistä kalastuslupamaksua, mitä ei voida pitää erityisen oikeudenmukaisena.

Kaikille kalastajille pakollinen kalastonhoitomaksu olisi nykyisen kalastuksenhoitomaksun tavoin perusteltavissa vain, mikäli kalastonhoitomaksu olisi ainoastaan kalastonhoitomaksu ilman viehelupaa.

Lakiesitystä valmistellut työryhmä on mietinnössään 2012 todennut, että ”vain harva kalastaja lunastaa viehekalastusmaksun useamman kuin yhden läänin alueelle, eli kalastus on varsin paikallista.” Lakiesityksen valmistelusta on vaikea nähdä, mikä on ollut tarve esitetyn kaltaisen koko maan kattavan pakollisen viehelupamaksun/kalastonhoitomaksun esittämiseksi. Viehekalastus on ollut koko maassa mahdollista nykyisilläkin luvilla, tosin hieman korkeampaan hintaan.

Kalastuslakiesityksen mukaisesti enemmistö kalastonhoitomaksun maksavista tukee taloudellisesti niitä harvoja kalamiehiä, jotka kalastavat useamman läänin alueella, ja näiden tukijoiden joukkoon tarvitaan 65 vuotta täyttäneet kalamiehetkin. Tässä yhteydessä kalastuslain valmistelun yhteydessä käytetty ilmaisu ’Käyttäjät maksaa – periaate’ vaikuttaa absurdilta.

3. Lakiesityksessä kalastuksen hoitoon tarvittavien varojen määrää on kasvatettu osin erittäin tuntuvasti ja perusteettomasti

Kalastuslakiesitykseen sisältyy kalastuksen harrastajilta kerättävien varojen jakaminen kalastuksen hoitoon. Lakiesityksen yleisperusteluista eivät käy ilmi kerättyjen varojen jakamiseen esitetyt muutokset, jotka ovat osin liioiteltuja ja perusteettomia. Kaavaillut kalastusvarojen jakosuunnitelmat käyvät ilmi Kalastuslain kokonaisuudistuksen työryhmän mietinnöstä 2012.

Kalastuslakiesityksen keskeiseen sisältöön kuuluvat tavoitteena nykyisiä kalastusalueita laajemmalla sekä kalavarojen kokonaisvaltaisen käytön ja hoidon kannalta toimivimmat alueet. Ajatuksena lienee kalastusalueiden toiminnan tehostaminen kalastusalueiden kokoa kasvattamalla. Avoimeksi tosin jää, miten kalastuslakiesitys vähentää kalastusalueiden määrää.

Esitysten mukaisesti kalastusalueiden toiminnan rahoitusta kasvatetaan em. mietinnössä esitetyllä tavoin noin viisinkertaiseksi nykytasoon verrattuna. Ajatus kalastusalueiden toiminnan tehostamisesta ja niiden toimintaan samanaikaisesti jaettavien varojen erittäin tuntuva kasvattamisesta vaikuttaa erikoiselta, kun kalastusalueille ei ole tulossa uusia tehtäviä. Kalastusalueiden tehtäviä ja valtuuksia ollaan lakiesityksessä pikemminkin vähentämässä siirtämällä niitä ELY-keskuksille ja osakaskunnille.

Kalastuslain kokonaisuudistuksen työryhmän mietinnössä 2012 kalastuksen hoitoon tarvittavat varat on arvioitu runsaasti ylivoimaisiksi ja perusteettomiksi. Keinotekoisien rahoitustarpeiden kattamiseksi on täytynyt etsiä uusia rahoittajia, joiksi on löydetty mm. 65 vuotta täyttäneet kalastajat.

Mikäli kalastusalueiden taloutta on uuden kalastuslain mukaisesti tuettava nykyistä enemmän, vesialueiden omistajille maksettavat viehekorvaukset tulee ohjata kalastusalueille. Varojen ohjaaminen kalastusalueille korostaisi kalastusalueiden merkitystä alueellisen kalastuksen hoita-

jana, ja kalastusoikeuden haltijoiden taloudellista vastuuta yksityiseksi katsotun omaisuutensa hoidosta kalastusalueilla.

Lakiesityksessä on jätetty vaille huomiota vetouistelussa käytettävien vapojen määrä, joka hyvin tavanomaisesti on enemmän kuin yksi vapa kalastajaa kohden. Vetouisteluun tulisi voida lunastaa esim. 1-3 lisävapaa erillisellä lisämaksulla kalastonhoitomaksuun. Lisävapamaksuilla olisi myös kalastonhoitomaksun tuottoja lisäävä vaikutus.

4. Yhteistoiminta kalastusalueilla heikkenee

Vapaa-ajankalastajat vastaavat nykyisin pääosin kalastuksesta erityisesti sisävesillä, ja he ovat merkittävä paikallista kalavesien hoitoa ja kalastusta tunteva asiantuntijaryhmä.

Vapaa-ajankalastusjärjestöjen edustajien määrä kalatalousalueiden yleiskokouksissa esitetään vähennettäväksi kahdesta yhteen. Vähennys heikentää kalatalousalueiden toimintaa yhteistyöeliminä, kalatalousalueiden käytettävissä olevaa asiantuntemusta, ja pahentaa kalatalousalueiden vapaaehtoisten toimijoiden pulaa.

Ympäristöjärjestöjen edustajien osallistuminen kalatalousalueiden yleiskokouksiin paikannee jossain määrin em. heikennystä, sekä valtakunnallisten kalastusalan järjestöjen lukeminen kalatalousalueen jäseniin.

Kalastuslakiesityksessä kalatalousalueiden määräysvalta on määritetty täysin vesialueen omistajien tahdosta riippuvaksi. Kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelman sekä kalastusvalvonnan lisäksi kalatalousalueelle eivät kuulu muut tehtävät kuin ne, mitkä vesialueen omistajat ovat kalatalousalueelle siirtäneet.

ELY-keskuksille annetaan mahdollisuus puuttua kalastukseen vesialueella ainoastaan, kun kalakannan tuotto on heikentynyt tai vaarassa heikentyä, taikka vesialue on keskeinen kalakannan lisääntymisen kannalta. Tämän lisäksi ELY-keskus voi alueellisen erityistilanteen huomioidemiseksi määrätä alueelle säädetyistä laji- tai kantakohtaisista pyyntimidoista poikkeavat pyyntimitat, jos kalalajin tai -kannan tila alueella poikkeaa olennaisesti siitä, mikä on ollut perusteenä sitä koskevien pyyntimittojen säätämiseksi.

ELY-keskukselta puuttuvat edellytykset toimia tilanteessa, jossa vesistön yksi osakaskunta ei siirrä kalastuksen säätelyä kalatalousalueelle. ELY-keskukselta puuttuvat toimintaedellytykset esim. tilanteessa, jossa vesialueen kaikki muut paitsi yksi osakaskunta haluavat nostaa kalalajin alamittaa tai verkkokalastuksessa käytettävien verkkojen solmuväliä. Koska uhkia kalakannoille ei tämän kaltaisessa tilanteessa olisi, voisi yksi osakaskunta hyödyntää pienemmät alamitat ja solmuvälit kaikkien muiden osakaskuntien kustannuksella. Vastaavanlaisista tilanteista on viime aikoina ollut huonoja kokemuksia tapauksissa, joissa yksi maanomistaja on antanut luvan isorysän pitämiseen omalla vesialueellaan.

ELY-keskuksella tulee olla lakiesitystä paremmat edellytykset kaupallisen kalastuksen säätelyyn sekä kalatalousalueilla että osakaskuntien vesialueilla. Lakiesityksen 13 §:n 1. momentti ei takaa riittävää kalatalousalueen vähemmistöosakaskuntien suojaa silloin, kun 2-4 momenttien ehdot täyttyvät. Lakiesityksen 12 §:n antaa vesialueen osakkaalle oikeuden myöntää luvan kalastaa silloin, kun luvansaaja ei kalastaessaan ylitä osakkaalle kuuluvaa kalastusoikeuden enimmäismäärää. Lakiesityksen 12 §:ään tulee sisältyä rajoitus, jonka mukaan yhteisen vesialueen osakas ei saa myöntää lupaa kaupalliseen kalastukseen, mikäli 13 §:n momenttien 1-4 edellytyksen eivät täyty.

Kalastuslakiesityksen perusteluissa olisi tullut ottaa paremmin huomioon ne näkökohdat perustuslain perusoikeussäännösten ja vesialueen omistajan määräämisoikeuden välisen suhteen kehittymisestä, jotka Pekka Lämsinen on tuonut esille ko. suhdetta käsitelleessä selvityksessään. Tämä suhde ei ole ollut vakio ja kiveen hakattu, vaan se on muuttunut tarkoituksenmukaisella tavoin vuosikymmenten aikana.

Länsineva toteaa selvityksessään mm., että vuonna 1981 perustuslakivaliokunta omaksui omaisuudensuoja-asioissa yleisemminkin noudattamaansa linjaa vastaavan käsityksen siitä, että vesialueen omistukseen perustuva kalastusoikeus kyllä nauttii omaisuuden perustuslain-suojaa, mutta tuo suoja ei ole ehdotonta eli tällainen oikeus ei ole turvattu kaikenlaisia käyttöra-joituksia vastaan. Valiokunta viittasi tässä yhteydessä omaisuudensuoja-asioissa jo pitkään noudatettuun tulkintalinjaan, jonka mukaan omistajan varallisuusosoikeuksille annettava suoja ei ole ehdotonta, vaan ”tavallisella lailla voidaan säätää rajoituksia, jotka eivät loukkaa omistajan normaalia, kohtuullista ja järkevää omaisuudenkäyttöä”.

Länsinevan selvityksen mukaan perustuslakivaliokunnan kannanotot eivät suoraan estä anta-masta ELY-keskuksille edellytyksiä puuttua osakaskuntien kalastukseen esim. edellä esitetyn kaltaisessa tapauksessa, jossa yksi osakaskunta hakee hyötyä muiden osakaskuntien kustan-nuksella.

5. Kalastuksen tuotannollisten ja taloudellisten vaikutusten arviointi on puutteellinen

Kalastuslakiesityksen yleisperusteluissa 4.12.2014 on tarkasteltu myös lain taloudellisia ja työl-istäviä vaikutuksia. Näihin on luettu vaikutukset ammattikalastajiin, kalastusmatkailuun ja ka-lastusoppaisiin.

Vaikutusten arvioinnista puuttuvat kokonaan vaikutukset Suomessa varsin merkittävään kalas-tusvälineiden tuotantoon ja sen kauppaan. Alan toimijat joutuvat sopeutumaan kalastuslain muutoksiin mm. niiltä osin, kun ne koskevat kalastuksessa käytettävien välineiden säätelyä. On arvioitavissa, että jo kolmen suurimman kotimaisen kalastusvälinevalmistajan tuotannon ja markkinoinnin työllisyysvaikutus Suomessa ilman vähittäiskauppaa on samansuuruinen tai suurempi kuin ammattikalastuksen. Tätä tuotantoa ja kauppaa ylläpitävät vapaa-ajankalastajat lähes yksinään.

Kalastuslain uudistamista varten on laadittu muutama lähinnä laillisuusperusteita kartoittanut erillisselvitys, mutta kalastuksen taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia koskevaa kokonaisselvi-tystä ei ole tehty. Selvityksen tekemistä on kyllä esitetty, mutta ilmeisesti aika kalastuslain val-mistelun aloittamisesta vuonna 2008 ei ole ollut riittävä.

Helsingissä 24.1.2014

Etelä-Suomen Vapaa-ajankalastajapiiri ry

Hannu Routio
Puheenjohtaja

Jukka Pasanen
Sihteeri